

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 403/2023-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Dudíťa a Libora Duľa (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Beňo & partners advokátskou kanceláriou, s. r. o., Námestie svätého Egídia 93, Poprad, IČO 44 250 029, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Pavol Antoš, proti uzneseniu Okresného súdu Kežmarok č. k. 5C 70/2016 z 18. decembra 2019, uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 11Co 5/2020 z 21. apríla 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 3/2021 z 28. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. júna 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia a navrhujú priznať im právo na náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že žalobou proti [REDACTED] (ďalej len „žalovaný“), sa sťažovatelia domáhali určenia bezúčinnosti úveru z dôvodu porušenia viacerých ustanovení zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“) špecifikovaných v odôvodnení žaloby. Sťažovatelia sa podanou žalobou bránili aj proti nekalej praktike žalovaného spočívajúcej v okolnosti, že formulárová spotrebiteľská zmluva obsahovala aj ich prehlásenie, že si berú úver na účely podnikania.

3. Žalovaný sa tým špekulatívne vyhol reglementácii spotrebiteľského práva, čo mu okrem iného umožnilo uplatniť si úrok v hrubom rozpore so zákonom, ako aj s dobrými mravmi. Pri pôžičke vo výške 5 000 eur mali sťažovatelia len na zmluvnom úroku zaplatiť po štyroch rokoch splácania sumu o viac ako 100 % vyššiu (11 040 eur), tiež zmluvnú pokutu vo výške 50 % hodnoty úveru.

4. Okresný súd Kežmarok (ďalej len „okresný súd“) zastavil konanie uznesením č. k. 5C 70/2016 z 18. decembra 2019 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) z dôvodu prekážky *res iudicata*, poukazujúc na skutočnosť, že Okresný súd Bratislava V vydal v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Zm/888/2013 zmenkový platobný rozkaz z 22. novembra 2013, v ktorom uložil sťažovateľom zaplatiť žalovanému sumu 16 614,40 eur s príslušenstvom. Tento platobný rozkaz nadobudol právoplatnosť 10. decembra 2013. Okresný súd uviedol, že v uvedenom konaní o plnenie sa prejudiciálne riešila aj otázka zákonnosti úrokov, a preto v zmysle zásady *ne bis in idem* nie je možné túto otázku prejednať opätovne.

5. Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 11Co 5/2020 z 21. apríla 2020 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“) rozhodnutie súdu prvej inštancie z rovnakých dôvodov potvrdil.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) dovolanie sťažovateľov odmietol z procesných dôvodov, pretože v zmysle § 421 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) v spojení s § 357 písm. a) až n) CSP proti rozhodnutiu, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní proti rozhodnutiu o zastavení konania, dovolanie nie je prípustné.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Sťažovatelia zastávajú názor, že postup všeobecných súdov v ich právnej veci by bol v plnom súlade s právom len v tom v prípade, ak by nešlo o spotrebiteľský spor.

8. V zásade platí, že pokiaľ jeden súd posúdil zmluvu ako platnú a priznal na jej základe žalobcovi plnenie, nemôže druhý súd v samostatnom konaní skúmať platnosť tej istej zmluvy, či už v celosti, alebo v časti. To isté platí aj o príslušenstve pôžičky alebo úveru. Ak jeden súd veriteľovi príslušenstvo priznal, nemôže sa dlžník v inom súdnom konaní (začatom neskôr) domáhať vyslovenia bezúročnosti. Vo všeobecnom občianskom práve o tom niet pochyb.

9. Nižšie súdy však podľa sťažovateľov nezohľadnili skutočnosť, že v dotknutom konaní malo ísť o spotrebiteľský vzťah. Vo všeobecnom občianskom práve neexistuje žiadna osobitná žaloba o bezúročnosť úveru. Rovnako ako neexistuje žiadna osobitná žaloba o neprijateľnosť zmluvnej podmienky, vyslovenie zákazu nekalej zmluvnej praxe, povinnosti zdržať sa protiprávneho stavu *et cetera*. Vo všeobecnom občianskom práve sa neplatnosti úverovej zmluvy alebo jej časti možno domáhať len podľa všeobecných ustanovení o platnosti zmlúv (napríklad podľa § 37, § 38, § 39, § 40 Občianskeho zákonníka a iných).

10. V spotrebiteľskom práve je situácia opačná. Občiansky zákonník v § 52 až § 62, zákon o spotrebiteľských úveroch v § 11 a iných, ako aj zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v § 3 ods. 3 a § 5 výslovne garantujú spotrebiteľom osobitný druh súdnej ochrany, ktorým sú špecifické spotrebiteľské žaloby, medzi ktoré patria najmä žaloby o neplatnosť

neprijateľných zmluvných podmienok, žaloby o bezúročnosť úveru, žaloby o zdržanie sa protiprávneho konania a žaloby o zaplatenie primeraného finančného zadosťučinenia a ďalšie. Pri podaní týchto žalôb sa naliehavý právny záujem predpokladá, keďže vyplýva priamo zo zákona a spotrebiteľ nie je povinný ho osobitne preukazovať.

11. Kým veriteľ je v spotrebiteľských právnych vzťahoch plne oprávnený viesť spory o vrátenie úveru, dlžník je plne oprávnený viesť spory o určenie neplatnosti spotrebiteľskej zmluvy alebo jej časti, alebo praktík, na základe ktorých došlo k jej uzavretiu. Samotné prejednanie takej žaloby nie je súd oprávnený odmietnuť, inak sa dopustí *denegatio iustitiae*.

12. Už vymenované spotrebiteľské právne predpisy neustanovujú žiadnu podmienku na podanie takej žaloby. Toto právo má spotrebiteľ vždy, preto ak dospeje k názoru, že uzavretá zmluva obsahuje neprijateľné podmienky, neobsahuje obligatórne náležitosti, s ktorými zákon spája určitú sankciu, alebo bola uzavretá za použitia nekalých obchodných praktík, môže veriteľa žalovať. A je úplne irelevantné, či už úver a jeho príslušenstvo vrátil alebo nevrátil a či bolo proti nemu vedené a skončené konanie o zaplatenie či dokonca aj exekučné konanie.

13. Je v tom vyjadrená aj zásada vyváženosti a spravodlivosti. Ak môže veriteľ viesť konanie, v ktorom sa domáha príslušenstva v hodnote 100 % istiny na základe zmluvy, ktorá nespĺňa takmer žiadnu zákonnú požiadavku spotrebiteľského práva, potom musí mať aj dlžník samostatné procesné právo takúto zmluvu v samostatnom konaní napadnúť.

14. Ak v danom prípade sťažovatelia pre svoju neznalosť práva prišli o možnosť brániť sa proti úžerníckym úrokom v zmenkovom konaní, nie je známe, z akého dôvodu by sa nemohli úspešne domáhať vyslovenia bezúročnosti úveru a následne zaplatenia primeraného finančného plnenia.

15. Zo strany konajúcich všeobecných súdov došlo podľa názoru sťažovateľov k hrubému, svojvoľnému, nezákonnému a nespravodlivému odňatiu práva na súdnu ochranu. Paradoxne za situácie, keď sťažovatelia napádali hlavnú nekalú praktiku žalovaného, ktorá spočíva vo fiktívnom poskytnutí úveru „naoko na podnikanie“, aby sa tak vyhol reglementácii spotrebiteľského práva. Ide o účelovú praktiku, ktorú žalovaný používa opakovane vo vzťahu k spotrebiteľom, ktorí sa živia ako drobní živnostníci. Práve v tomto konaní sa malo preukázať, aká bolo v skutočnosti právna povaha vzťahu medzi veriteľom a dlžníkmi.

16. Sťažovatelia podali dovolanie predovšetkým z dôvodu využitia všetkých opravných prostriedkov. Aj keď je pravdou, že je diskutabilné, či je možné podať dovolanie proti tomuto druhu rozhodnutia, podľa § 421 CSP, nič nebránilo dovolaciemu súdu posúdiť ho podľa obsahu a aplikovať na neho § 420 písm. f) CSP, keďže súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Z uvedeného dôvodu porušil základné právo na súdnu ochranu aj súd dovolací, hoci tento sa meritom veci nezaoberal.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) uznesením okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu, ktorými bolo právoplatne

rozhodnuté o zastavení konania o určenie bezúročnosti revolvingového úveru z dôvodu prekážky rozsúdenej veci s poukazom na právoplatný a vykonateľný zmenkový platobný rozkaz č. k. 4 Zm/888/213-12 z 22. novembra 2013 vydaný Okresným súdom Bratislava V, ktorým boli sťažovatelia zaviazaní zaplatiť žalovanému zmenkovú sumu s príslušenstvom na základe totožnej zmluvy o revolvingovom úvere. Na základe zmenkového platobného rozkazu prebieha na okresnom súde exekučné konanie pod sp. zn. 5Er/230/2014. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľov odôvodnené podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP odmietol ako neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP z dôvodu, že smerovalo proti rozhodnutiu odvolacieho súdu o zastavení konania podľa § 357 písm. a) CSP, proti ktorému je dovolanie pre nesprávne právne posúdenie vylúčené (§ 421 ods. 2 CSP).

III.1. K namietanému porušeniu označeného práva uznesením okresného súdu:

18. Pokiaľ ide o namietané porušenie práv sťažovateľov napadnutým uznesením okresného súdu, ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia podali proti uzneseniu okresného súdu odvolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd.

19. Ak teda právny poriadok umožňoval sťažovateľom domôcť sa ochrany základných práv proti ich porušeniu uznesením okresného súdu v odvolacom konaní, potom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy niet právomoci ústavného súdu na poskytnutie takejto ochrany.

20. Vzhľadom na uvedené ústavný súd s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označeného práva uznesením krajského súdu:

21. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane vyslovil názor (zdôrazňujúc pritom závery rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská v. Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, najmä jeho body 51, 53 a 54), podľa ktorého, majúci na zreteli účel základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, v prípade procesného rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní je sťažovateľovi lehota na podanie sťažnosti ústavnému súdu považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu (porov. napr. III. ÚS 114/2010, I. ÚS 165/2010).

22. Uvedená zásada sa premietla aj do právnej úpravy zákona o ústavnom súde, ktorý v poslednej vete § 124 uvádza, že ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku. Táto úprava sa použije na námietky, ktoré nebolo možné uplatniť v odvolacom konaní.

23. Princíp zachovania lehoty po podaní dovolania aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ako aj zákonná úprava počítajúca plynutie lehoty dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku však v každom prípade predpokladajú riadne využitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku. O riadnom

využití mimoriadneho opravného prostriedku nemožno hovoriť v prípade, ak je podaný neoprávnenou osobou, je podaný po lehote, je podaný bez povinného právneho zastúpenia advokátom, prípadne ak je podaný proti rozhodnutiu, proti ktorému právna úprava možnosť podať mimoriadny opravný prostriedok nepripúšťa. V opačnom prípade by totiž bola pripustená možnosť špekulatívneho predlžovania lehoty na podanie ústavnej sťažnosti (napr. II. ÚS 91/2019).

24. Sťažovatelia sa podaným dovolaním, ktorého prípustnosť odôvodnili § 421 ods. 1 písm. b) CSP, domáhali preskúmania uznesenia krajského súdu, ktorým krajský súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu okresného súdu o zastavení konania podľa § 357 písm. a) CSP.

25. Podľa § 421 ods. 2 CSP nie je dovolanie prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) tohto zákona.

26. Právna úprava teda nepripúšťa možnosť podať proti uzneseniu krajského súdu dovolanie, preto v prípade sťažovateľov dovolanie nie je možné považovať za riadne využitie mimoriadneho opravného prostriedku. Nepripustné dovolanie nemožno totiž z hľadiska čl. 127 ods. 1 ústavy považovať za účinný a dostupný právny prostriedok nápravy, ktorý je podmienkou podania sťažnosti na ústavnom súde podľa tohto článku ústavy, a na jeho využitie preto z hľadiska plynutia uvedenej lehoty na podanie sťažnosti na ústavnom súde nie je možné prihliadať (IV. ÚS 163/2018, II. ÚS 91/2019).

27. Vzhľadom na to nie je možné lehotu na podanie ústavnej sťažnosti podľa § 124 zákona o ústavnom súde počítat od doručenia uznesenia najvyššieho súdu o mimoriadnom opravnom prostriedku sťažovateľov, ale táto lehota sa počíta od nadobudnutia právoplatnosti uznesenia krajského súdu, ktorá nastala 18. mája 2020.

28. Ústavná sťažnosť sťažovateľov bola ústavnému súdu doručená 19. júna 2022, teda celkom zjavne po uplynutí lehoty dvoch mesiacov od právoplatnosti uznesenia krajského súdu. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde ako podanú oneskorene.

III.3. K namietanému porušeniu označeného práva uznesením najvyššieho súdu:

29. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02).

30. Ústavný súd poukazuje aj na to, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). V súvislosti so základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba mať zároveň na zreteli aj čl. 46 ods. 4 ústavy, podľa ktorého podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane ustanoví zákon, resp. čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa možno domáhať práv uvedených okrem

iného v čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (I. ÚS 56/01, IV. ÚS 163/2018).

31. Postup najvyššieho súdu, ktorý odmietol dovolanie sťažovateľov proti potvrdzujúcemu uzneseniu krajského súdu (o zastavení konania), keďže ide o rozhodnutie, proti ktorému právna úprava Civilného sporového poriadku neumožňuje podať dovolanie, nemožno považovať za postup, ktorý by bol spôsobilý porušiť sťažovateľmi označené základné právo na súdnu ochranu. Význam normatívnej vety uvedenej v § 421 ods. 2 CSP v spojení so znením § 357 písm. a) CSP je jasný a kategorický, preto nemožno pri žiadnej racionálnej interpretačnej alternatíve zmysluplne uvažovať o prípadnom úspechu dovolania sťažovateľov (v ich konkrétnej procesnej situácii) pre ktorýkoľvek z dovolacích dôvodov uvedených v § 421 ods. 1 CSP.

32. Sumarizujúc už uvedené, ústavný súd uvádza, že otázka posúdenia prípustnosti uplatnenia opravných prostriedkov vrátane dovolania je riešená na úrovni zákonnej právnej úpravy obsiahnutej v Civilnom sporovom poriadku. Posúdenie splnenia zákonných predpokladov (podmienok) prípustnosti dostupných opravných prostriedkov s negatívnym výsledkom nemôže viesť k záveru o porušení práva sťažovateľov na súdnu ochranu v prípade, ak zákonné pravidlá ich použitie nepripúšťajú (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02).

33. Sťažovatelia vzniesli vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu v podstate iba jedinú námietku spočívajúcu v tvrdení, že najvyšší súd napriek sťažovateľmi formulovanému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP mal ich dovolanie posúdiť aj z hľadiska dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, teda posúdiť zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu.

34. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že zákonom ustanovený spôsob vymedzenia dovolacích dôvodov pre nesprávne právne posúdenie (§ 432 CSP), resp. pre existenciu väd zmätočnosti (§ 431 CSP) korešponduje s tým, že ide vo svojej podstate o rozdielne dovolacie dôvody, ktoré možno uplatniť popri sebe (I. ÚS 643/2017). Pokiaľ dovolateľ označí len jeden z nich, nemôže dovolací súd sám vykonať dovolací prieskum aj z hľadiska dôvodov prípustnosti dovolania zakladajúcich sťažovateľom neoznačený dovolací dôvod. To nevylučuje judikatúrne závery o tom, že dovolací súd nie je viazaný konkrétne označenými dôvodmi prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP (IV. ÚS 644/2021).

35. Po preskúmaní uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že argumenty uvádzané sťažovateľmi nie sú spôsobilé viesť k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti, a preto je v tejto časti potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

36. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov obsiahnutými v sťažnostnom petite.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. augusta 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu